

Porodična kuća Mujkanovića u Lukavici, na Delića Visu

(mala etnološka skica)

FIKRET KONJIĆ

.....

PORODIČNA KUĆA Mujkanovića u Lukavici, sa dvorištem i pomoćnim zgradama pravi je mali etnološki park. Nalazi se u mahali Delići (na južnim padinama Delića visa, 499 metara nadmorske visine), u neposrednoj blizini džamije, koju mještani zovu "donja", jer se nekoliko stotina metara naviše, nalazi još jedna, koju zovu "gornja". Kuća je tipična bosanska "čardaklija", smještena u sredini dvorišta koje zauzima površinu od oko 800 kvadratnih metara.¹ Kuća je dimenzija 7 x 8 metara, pozicionirana tako da su strane kuće okrenute prema stranama svijeta, na podrumu od suhozida koji je oblijepljen zemljom, u južnom dijelu visok oko 180 cm, a na sjevernom i istočnom nešto više od jednog metra.² Podrum se nalazi ispod pola kuće u južnoj polovici i ima zemljanu podlogu "tle"³. Na podrum su podignuti prizemlje i jedan sprat (čardak) od šepera, oblijepljenog zemljom.⁴ Krov je prvobitno bio od drvene šindre.⁵ Prema izjavama

sadašnjih vlasnika, brata i sestre Hanife i Mehmeda Mujkanović, kuća je između dva svjetska rata prepokrivena crijepom. Na zapadnoj strani kuće nalazi se drvena veranda, preko koje se ulazilo u kuću. Veranda je duga oko 3 metra, a široka jedan metar. U verandu se ulazi drvenim stepenicama. U prizemlju kuće nalazi se jedna prostorija dimenzija 3 x 4 metra, tzv. "kuća"⁶ u kojoj je i danas patos od nabijene zemlje. Iz „kuće“ se ulazi u ostale prostorije kuće. Iz te prostorije, sve do krova proteže se otvor dimenzija 1,20 X 1,20 metara. Ispod tog otvora nekada se nalazilo ognjište, a na krovu, iznad otvora nalazila se "badža"⁷ kroz koju je izlazio dim. Sprat (čardak) je širi od prizemlja, po 30 cm na svakoj strani kuće i do njega se dolazi drvenim stepenicama, "basamacima"⁸ iz "kuće". Na "čardaku" se iz malog hodnika ulazi u tri omanje prostorije, koje su služile kao spavaće sobe i "derdeci".⁹ Plafoni u svim prostorijama, osim

bljene, a sa druge stanjene

- 1 Čardaklija (per.-tur.): Lijepa, obično dvospratna kuća, okružena baščama; dvorac, ljetnikovac
- 2 Suhozid : zid od slaganog kamena, bez maltera ili drugog vezivnog materijala
- 3 Tle: pod od nabijene zemlje, premazan mješavinom zemlje, kravlje balege i trine
- 4 Šeper: pruće, obično od ljeskovog drveta koje se upletalo između drvenih gredica i poslije oblijepljivalo sličnom mješavinom kao i «tle»
- 5 indra (tur.): cijepane jelove ili hrasove daske kojima se pokrivaju kuće. S jedne strane su po dužini izlje-

- 6 «Kuća»: prostorija u koju se ulazilo iz dvorišta ili verande i koja je na neki način ekvivalent mješavini sadašnjeg dnevnog boraka, kuhinje i trpezarije.
- 7 Badža: (pers.): otvor na daščanom krovu kuće kroz koji izlazi dim. Badža zamjenjuje dimnjak (Ako vatra i krivo gori / pravo dim na *badžu* izlazi)
- 8 Basamak (tur.): prečaga na ljestvama, stepenica na stepeništu, stubištu (Sve mu sablja *basamake* broji)
- 9 Derdek / Gerdek: (tur.): soba u kojoj mladenci provedu prvu bračnu noć, ložnica (A on ne htje u *derdek* djevojci)

"kuće", su od drvenih dasaka koje drže grede promjera 10 x 10 □ cm. U sobama koje se nalaze na istočnoj strani kuće, u prizemlju i na spratu nalaze se "hamami".¹⁰

Na zapadnoj stani dvorišta, udaljena od kuće deset metara, nalazi se pomoćna drvena zgrada, tzv. hudžera,¹¹ dimenzija 3 x 5 metara, koja je služila i kao ostava za žitarice, dok su se na tavanu držale poljoprivredne alatke. Zanimljivo je da je uz južni zid hudžere dograđen koš za kukuruz, koji s njom čini jednu građevinsku cjelinu, što u ovim krajevima nije čest slučaj, jer su se koševi gradili kao zasebne cjeline. Pored hudžere nalaze se još dvije pomoćne zgrade, identič-

nih dimenzija, 2,5 x 2,5 metara, građene od drveta istom tehnikom i na isti način kao i hudžera, od kojih je jedna služila kao ostava za "bijeli mrs" (mlijeko, sir, kajmak, maslo), a druga kao klasična ostava za razne predmete i alate kojima obiluje svako seosko domaćinstvo. Sjeverno od kuće, na malom uzvišenju, udaljeni oko 20 metara, nalaze se ostaci pušnice (sušare). Pušnica je građena na isti način i istom tehnikom kao i kuća, što znači da su iste starosti. Pušnica je dimenzija 2 x 1,5 metara i još se u njenoj konstrukciji mogu vidjeti grede koje su služile za držanje "ljesa"¹², na kojima su se sušile šljive, jabuke, kruške i ostalo voće.

Sve pomoćne zgrade u dvorištu Mujkanovića su izrađene od hrastovog i bukovog drveta, a pokrivena crijepom "kopitarom", složenim na drvenim letvama, čiji je razmak 10 centimetara. Kuća

Kuća Mujkanovića u Lukavici

i svi navedeni objekti su dotrajali i zapušteni, nažalost, gotovo u ruševnom stanju. Usljed velikih oštećenja, krovovi na svim zgradama prokišnjavaju, što ubrzava propadanje ovih vrijednih etnografskih eksponata i primjera stare bosanske arhitekture.

O starosti kuće i pomoćnih zgrada teško je naći validne podatke. Ni najstariji mještani ne sjećaju se njene gradnje, niti se sjećaju da su im njihovi roditelji o tome govorili. Ono što se sa sigurnošću može tvrditi, jeste da su svi objekti građeni približno u isto vrijeme, na šta upućuje način gradnje i vrsta upotrijebljenih materijala. Trenutni vlasnici, Hanifa i Mehmed Mujkanović, kuću su naslijedili od svog oca Osmana, a ovaj od svog oca Muharema Mujkanovića, koji je osim Osmana imao još sina Hasiba i dvije kćerke Hadžiru i Fatimu.

Umjesto zaključka, može se postaviti samo jedno pitanje, nažalost s unaprijed poznatim odgovorom: Je su li i ovi ostaci naše prošlosti i tradicije definitivno osuđeni na propast? □

10 Hamam (arap.): 1. javno kupatilo u muslimanskim zemljama. 2. banjica u muslimanskoj kući

11 Hudžera (udžera) / hudžera (arap.): 1. sporedna soba uz kuhinju koja služi kao spremnica. 2. koliba

12 Ljesa: od pruca pletene platforme dimenzija 2 x 1,5 m, na koje se sušilo voće u primitivnim seoskim sušarama, pretežno šljiva